

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ม.๒

ผู้เรียบเรียง
ธีระ นุชเปี่ยม
ธีรพร พรหมมาศ

 | MAC EDUCATION

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร. ชีระ นุชเปี่ยม
ธีรพร พรหมมาศ

ผู้ตรวจ

รศ. พวงเพชร สุรัตน์กุล
ผศ. ดร. ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช
อ. คีฤทธิ บุชบา

บรรณาธิการ

ศ. ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
ธีระ นุชเปี่ยม.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้น ม.๒--
พิมพ์ครั้งที่ ๒-- กรุงเทพฯ : แม็คเ็ดดูเคชั่น, ๒๕๖๕.
๑๓๒ หน้า

๑. ประวัติศาสตร์--การศึกษาและการสอน (มัธยมศึกษา).
I. ธีรพร พรหมมาศ, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

909.712

ISBN 978-616-345-244-3

พิมพ์ครั้งที่ ๒

สงวนลิขสิทธิ์ : มิถุนายน ๒๕๖๕

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็น

ส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษร

จัดทำโดย

MAC EDUCATION

ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเ็ดดูเคชั่น จำกัด

เลขที่ ๙/๙๙ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

แขวงจันทราเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

☎ ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๒-๗ โทรสาร ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๘

E-mail : www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรียบเรียงขึ้นตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการระบุไว้ทั้งหมด

หนังสือเล่มนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และความจริงทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย แหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรี ตั้งแต่การสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเสื่อมอำนาจ ภูมิปัญญา และบุคคลสำคัญ

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์เล่มนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

คณะผู้เรียบเรียง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตรงตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
	ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
	ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชัน จำกัด ได้จัดทำและพัฒนาขึ้นใหม่ให้ตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเรียนครั้งนี้ นอกจากจัดเนื้อหาให้ตรงกับสาระแกนกลางและตัวชี้วัด ชั้นปีที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแล้ว ยังได้นำผลการวิจัยประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ซึ่งบริษัท แม็คเอ็ดดูเคชัน จำกัด ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยมา ดำเนินการพัฒนาหนังสือเรียนชุดนี้ ดังนี้

๑. จัดทำสาระการเรียนรู้ให้ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปีและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ทุกมาตรฐานที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดให้เรียนในแต่ละปี

๒. จัดทำตัวชี้วัดชั้นปี เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามของ สถานศึกษาที่จะจัดการเรียนการสอนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อฝึกกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จนบรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหลักสูตร ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดได้จากแผนการจัดการ การเรียนรู้ที่บริษัทได้จัดทำขึ้นตามแนวทางการวางแผนแบบย้อนกลับ (Backward Design) ทั้งนี้ ผู้สอนควรชี้แจงและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมแนะนำ

๔. จัดทำเนื้อหาเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเล่มนี้ โดยบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบคุณภาพ ในรูปแบบ MAC e-knowledge ผู้สอนและผู้เรียนที่มีความสนใจจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม สามารถหาข้อมูลได้ที่ www.MACeducation.com/e-knowledge หรือเชื่อมต่อกับ Web Site ของ บริษัท คือ www.MACeducation.com ซึ่งมีฐานข้อมูลที่ท่านสามารถ Download มาศึกษาได้

๕. เพื่อสนองนโยบายในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบาย ให้มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทุกระดับ ได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนรู้ในรูปแบบภาระงานที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ โดยแทรกไว้ในกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจบางหน่วยที่มีเนื้อหาสอดคล้อง โดยใช้ตรา สัญลักษณ์โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กำกับไว้ เพื่อเป็นจุดสังเกตสำหรับครูผู้สอนจะได้แนะนำผู้เรียน และครูควรเพิ่มเติมรายละเอียด เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ของบริษัท และขอตั้งปณิธานว่าจะสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการศึกษาตลอดไป

บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ๑

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓

๑. การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ๒
๒. ข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และความจริงทางประวัติศาสตร์ ๕
๓. การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ๑๐
คำถามท้ายหน่วย ๑๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ พัฒนาการของทวีปเอเชีย ๑๓

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒

๑. พัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย ๑๔
๒. แหล่งอารยธรรมโบราณในทวีปเอเชีย ๔๘
คำถามท้ายหน่วย ๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา ๖๔

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๓ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓

๑. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ๖๖
๒. ปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ๖๖
๓. พัฒนาการด้านต่างๆ ของอาณาจักรอยุธยา ๖๕
๔. ความเสื่อมของอาณาจักรอยุธยา ๘๘
๕. ภูมิปัญญาในสมัยอยุธยา ๕๑
๖. บุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา ๕๗
คำถามท้ายหน่วย ๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี

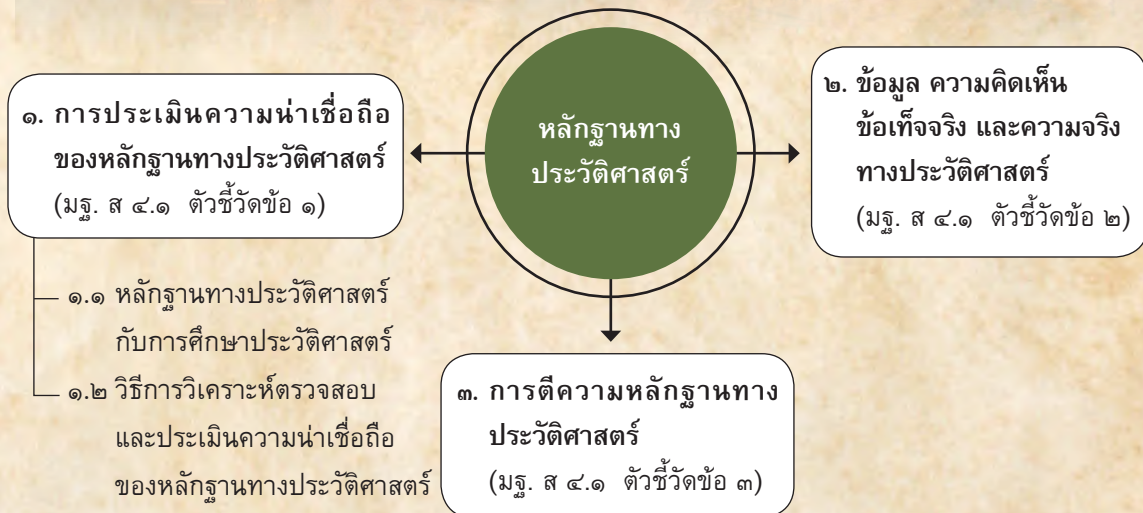
๑๐๒

ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๓ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓

๑. การสถาปนากรุงธนบุรี	๑๐๔
๒. ปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรธนบุรี	๑๐๕
๓. พัฒนาการในด้านต่างๆ ของอาณาจักรธนบุรี	๑๐๗
๔. ความเสื่อมของอาณาจักรธนบุรี	๑๑๓
๕. ภูมิปัญญาในสมัยธนบุรี	๑๑๕
๖. บุคคลสำคัญในสมัยธนบุรี	๑๑๖
คำถามท้ายหน่วย	๑๒๐
บรรณานุกรม	๑๒๑
ดัชนี	๑๒๔

หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๒)
๓. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ (มฐ. ส ๔.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๓)

๑.

การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ร่องรอยความคิดและการกระทำของมนุษย์ในอดีตที่หลงเหลือตกทอดมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นโดยมนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้นหรือไม่ได้ตั้งใจสร้างขึ้นก็ได้

หลักฐานที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้น เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ เครื่องประดับ เครื่องเคลือบ อาคารสถานที่ ศิลาจารึก เอกสารต่างๆ เป็นต้น

หลักฐานที่มนุษย์ไม่ได้ตั้งใจสร้างขึ้น เช่น โครงกระดูกมนุษย์ ชั้นดิน สภาพแวดล้อมต่างๆ ร่องรอยที่อยู่อาศัย สภาพผังเมือง เป็นต้น

หลักฐานทางประวัติศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการสืบค้นเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะอาศัยร่องรอยการกระทำของคนในสมัยก่อน แล้ววิเคราะห์ตีความจากร่องรอยเหล่านั้น เพื่อจะรู้ว่ามิอะไรมีเกิดขึ้นในอดีตบ้าง นอกจากนี้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังเป็นข้อมูลของสังคมมนุษย์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์สามารถเรียนรู้ได้โดยการวิเคราะห์และตีความ

๑.๑ หลักฐานทางประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์

การเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ต้องอาศัยหลักฐานเพื่อใช้ในการเรียบเรียงเรื่องราว ดังนั้นถ้าหลักฐานที่นำมาใช้มีความน่าเชื่อถือ เรื่องราวที่เรียบเรียงก็จะมีมีความน่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน ในที่นี้จะขอนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยอยุธยาและธนบุรีมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา

หลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งตามลำดับความน่าเชื่อถือของหลักฐานได้ ๒ ประเภท ได้แก่ หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)

๑. หลักฐานชั้นต้น หมายถึง หลักฐานร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น หรือมีการจัดทำโดยผู้มีประสบการณ์ตรงหรือมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น บันทึกความทรงจำ จดหมายสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นต้น

๒. หลักฐานชั้นรอง หมายถึง หลักฐานที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์นั้นๆ หรือเป็นหลักฐานที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์นั้น หรือเป็นหลักฐานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหลักฐานชั้นต้น เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารการวิจัย วารสาร หนังสือเรียน ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องใช้วิจารณญาณในการนำหลักฐานเหล่านี้ไป

ใช้ โดยการพิจารณาคุณสมบัติและความน่าเชื่อถือของผู้เขียน อีกทั้งควรเลือกหลักฐานประเภทต่างๆ ประกอบในการศึกษาทางประวัติศาสตร์

โดยปกติแล้วหลักฐานชั้นต้นจะได้รับความน่าเชื่อถือกว่าหลักฐานชั้นรอง แต่อย่างไรก็ตามหลักฐานชั้นต้นอาจให้ข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดได้ เช่น ผู้จดบันทึกไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่แท้จริง หรือมีเจตนาบิดเบือนความเป็นจริงเพื่อประโยชน์ของตนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนหลักฐานชั้นรองที่บันทึกขึ้นภายหลังไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์นั้น และได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างรอบคอบ อาจให้ความจริงมากกว่าหลักฐานชั้นต้นก็เป็นได้

นอกจากการจำแนกหลักฐานตามความน่าเชื่อถือแล้ว ยังต้องพิจารณาลักษณะของหลักฐาน โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

๑. หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง หลักฐานที่มีการบันทึกเป็นตัวหนังสือ เช่น จารึก พงศาวดาร จดหมายเหตุ เอกสาร บันทึกความทรงจำ วรรณกรรม เป็นต้น

๑) จารึก เป็นการเขียนเรื่องราวลงบนวัสดุที่มีความคงทน เช่น แท่งหิน แผ่นอิฐ แผ่นทองคำ แผ่นทองแดง ฐานพระพุทธรูป ฐานเจดีย์ เป็นต้น จารึกถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดและมีความน่าเชื่อถือ เพราะไม่สามารถแก้ไขหรือดัดแปลงได้ ซึ่งจารึกที่พบในประเทศไทยมีหลายภาษา อักษร เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาอักษรมอญโบราณ อักษรปัลลวะ (อินเดียใต้) เป็นต้น ส่วนจารึกภาษาไทยหลักแรกของไทย คือ ศิลাজารึกพ่อขุนรามคำแหง สมัยสุโขทัย จารึกที่สำคัญในสมัยอยุธยา มีหลายหลักและถือเป็นหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น

- **จารึกกฎหมายลักษณะโจร** เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะลักพาของอาณาจักรอยุธยา ในดินแดนที่เป็นอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งขณะนั้นสุโขทัยยังเป็นประเทศราชของอยุธยา

- **จารึกบนฐานพระอิศวร** จังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๐๕๓ ที่กล่าวถึงเจ้าพระยา-ศรีธรรมมาศกราชและการบำเพ็ญกุศลต่างๆ แต่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ และสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ เมื่อครั้งปรากฏพระนามว่าพระเชษฐาฐานะเป็นอุปราชครองเมืองพิษณุโลก

- **จารึกเจดีย์ศรีสองรัก** อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่กล่าวถึงการประกาศความเป็นมิตรระหว่างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิของอยุธยากับพระไชยเชษฐาของอาณาจักรล้านช้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๓

- **จารึกขุนศรีไชยราชมณฑลเทพ** อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ที่กล่าวถึงเหตุการณ์สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ ทรงให้ขุนศรีไชยราชมณฑลเทพร่วมกับขุนนางอื่นๆ ยกทัพไปตีเมืองนครหลวงของอาณาจักรเขมรและเมืองอื่นๆ ได้สำเร็จ

๒) พงศาวดาร เป็นการบันทึกเรื่องราวในอดีตภายใต้การอุปถัมภ์ของราชสำนัก เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมือง ทั้งนี้เชื่อว่าประเพณีการสร้างพงศาวดารเริ่มในสมัยอยุธยา พระราชพงศาวดารที่สำคัญในสมัยอยุธยา ได้แก่